

Małgorzata Wilczkiewicz

Central Park w Nowym Jorku, jego geneza i teraźniejszość

Central Park in New York, its origins and the present

Central Park jest wielką wartością jako pierwszy publiczny park powstały w tym kraju – demokratyczne przedsięwzięcie o najwyższym znaczeniu – i od jego sukcesu zależy dalszy postęp w sztuce i estetyce Ameryki.

Frederic Law Olmsted, 1 sierpnia 1858

Central Park jest jednym z bardziej znanych oraz na pewno najczęściej odwiedzanych miejskim parkiem świata. Prostokąt o bokach 4000 × 800 metrów zajmuje powierzchnię 3,41 km². Park zarządzany jest przez organizację prywatną¹ Central Park Conservancy na mocy umowy z Nowojorskim Departamentem Parków i Rekreacji. Granicami parku są ulice o nazwach: Central Park North, Central Park West, Central Park South i Fifth Avenue. Liczący obecnie ponad 150 lat zabytek Nowego Jorku jest jednym z pierwszych publicznych parków świata.

Naturalną bazą dla powstania parku jest interesująca konfiguracja terenu charakterystyczna dla całej wyspy Manhattan (ryc. 1). Granitowa skała o niezwyklej twardości – tak można krótko scharakteryzować teren, na którym powstał Central Park. Skała jest dobrze widoczna właśnie w parku, bowiem pozostała część wyspy Manhattan jest pokryta zwartą zabudową. Pojawia się w tunelach wyżłobionych dróg oraz wyłania z parkowej zieleni. Central Park wygląda niezwykle naturalnie i trudno wprost uwierzyć, że został on w całości zaprojektowany przez człowieka, a właściwie zespół projektantów – wizjonerów, twórców amerykańskiej szkoły architektury krajobrazu, wśród których najbardziej znanym był Frederick Law Olmsted².

Historia powstania

Historia Central Parku jest nie tylko historią tego najbardziej znanego parku Ameryki, ale także początkiem

zaistnienia parków miejskich w Stanach Zjednoczonych. Otwarta przestrzeń na wyspie Manhattan pełni role wielorakie – jest to dynamiczne przejście pomiędzy brukiem a pastwiskiem, pomiędzy hałasem miejskim a ciszą leśną, pomiędzy prywatnym terenem a publiczną przestrzenią. Jest także polem walki toczonej pomiędzy urzędnikami miejskimi i stanowymi o finanse potrzebne na realizację zadań związanych z konserwacją Parku. Jego powstanie w formie, w jakiej możemy oglądać go dzisiaj, zawdzięczamy determinacji wielu ludzi – ale przede wszystkim zwycięzcom konkursu na projekt parku – Frederickowi Law Olmstedowi i Calvertowi Vaux³.

W drugiej połowie dziewiętnastego wieku miasta amerykańskie przeżywają niezwykle rozkwit. Aby zapobiec chaotycznej i nieskoordynowanej zabudowie, władze miejskie zaczynają dostrzegać potrzebę planowania przestrzeni miejskiej. Pojawia się ruch „upiększania miasta” (City Beautiful Movement), którego prekursorem był Frederick Law Olmsted. Olmsted urodził się w Hartford w stanie Connecticut (1822–1903) i aczkolwiek nie miał uniwersyteckiego wykształcenia, był człowiekiem ogromnej wiedzy. W wieku lat osiemnastu przeprowadził się do Nowego Jorku, gdzie otrzymał zatrudnienie jako nadzorca właśnie powstającego Central Parku. Tam spotkał projektującego już parki architekta Calverta Vaux (był to rok 1857). W roku następnym wspomniany już wspólnie wygrany projekt (Greensward) został przyjęty do realizacji. Rozpoczyna się budowa Central Parku.

Lata 1858–1878

Usytuowany pomiędzy 59 i 110 ulicą nowojorski Central Park jest niewątpliwie najbardziej znanym obiektem projektowanym przez Olmsteda. Posiada on wiele elementów charakterystycznych dla obiektów przez niego projektowanych – szerokie otwarte przestrzenie dla publiczności, malownicze widoki i wijące się ścieżki spa-

Ryc. 1. Central Park
Fig. 1. Central Park

Ryc. 5. Bethesda Terrace – zdjęcie z ok. 1900 roku
Fig. 5. Bethesda Terrace – Fig. from about 1900

Ryc. 2. Jeden z mostków – projekt
Fig. 2. One of the bridges – a project

Ryc. 6. Bethesda Terrace – dziś
Fig. 6. Bethesda Terrace – today

Ryc. 10. Wollman Rink
Fig. 10. Wollman Rink

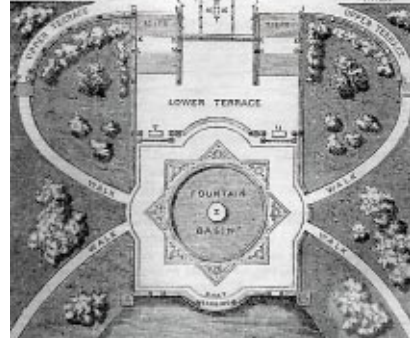
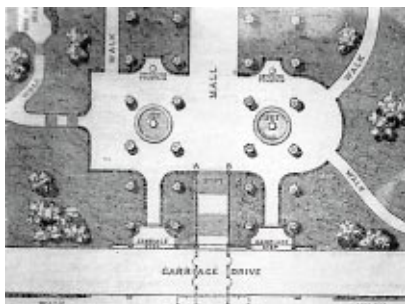
Ryc. 3. a tak wygląda dziś
Fig. 3. and the present-day view

Ryc. 7. Bethesda Terrace
Fig. 7. Bethesda Terrace

Ryc. 11. Alicja w Krainie czarów
Fig. 11. Alice in Wonderland

Ryc. 4. Bethesda Terrace – projekt
Fig. 4. Bethesda Terrace – a project

Ryc. 8. The Mall
Fig. 8. The Mall

Ryc. 12. The Dairy
Fig. 12. The Dairy

Ryc. 9. Great Lawn
Fig. 9. Great Lawn

Ryc. 13. Belvedere Castle
Fig. 13. Belvedere Castle

cerowe. Przed przystąpieniem do prac wykwaterowano biednych farmerów, hodowców świń i ogrodników, mieszkających na tych terenach. Zgodnie z projektem Olmsteda nawieziono 500 000 stóp sześciennych⁴ humusu zebranego z pól New Jersey. Ziemia została przekopana ręcznie i przy użyciu nowoczesnych maszyn. Zasadzono 4 miliony drzew, krzewów i roślin reprezentujących 1400 gatunków botanicznych.

Został zaprojektowany wewnętrzny niezależny system komunikacji – osobno dla pieszych, powozów oraz koni. Liczne mostki zapobiegały kolizjom⁵ (ryc. 2, 3). Powstawały pierwsze budowle – The Dairy (Mleczarnia – ryc. 12) oraz tak zwane „Serce Parku” – dwupoziomowy plac z fontanną zwany Bethesda Terrace (ryc. 4, 5, 6, 7) i Promenada, czyli The Mall (ryc. 8).

Lata 1878–1960

Od zatwierdzenia realizacji „Zielonej Murawy” do zakończenia prac w Central Parku upłynęło dwadzieścia lat. Zmęczony nieustannymi politycznymi bataliami Olmsted oraz Vaux oficjalnie rezygnowali wiele razy. Znamienny był fakt że Central Park, jako własność miasta, czyli tzw. „dobro publiczne” był przedmiotem publicznej debaty i politycznych rozgrywek przy każdej nadarzącej się okazji. Nieważne, czy była to dyskusja na temat zarządzania Parkiem, czy też późniejszej jego rekonstrukcji. Olmsted zrezygnował z funkcji komisarza Parku w roku 1877, Vaux pozostał nim aż do śmierci w roku 1895. Przez dziesięciolecie po śmierci Vaux były podejmowane niewielkie wysiłki zmierzające do rekultywacji trawników, usuwania martwych drzew lub walki z wandalizmem i śmieciem. Taki stan utrzymywał się aż do roku 1934, kiedy to burmistrzem Nowego Jorku został wybrany Fiorello La Guardia.

Nowo wybrany burmistrz rozpoczął żarliwą batalię o przywrócenie świetności nowojorskim parkom. Rozpoczął od działań administracyjnych – skonsolidował zarządzanie pięcioma nowojorskimi parkami w ręku jednego człowieka. Był nim Robert Moses⁶. Moses rozpoczął porządkowanie Central Parku i innych nowojorskich parków. Kwiaty zaczęły kwitnąć tam, gdzie była goła ziemia, a parkowe ogrodzenie przybrało z powrotem piaszkowy kolor. Miasto rozpoczęło zasypywanie Old Croton Reservoir – w tym miejscu powstał Great Lawn (ryc. 9). Jako pozostałość po trzydziestu latach działalności Mosesa można było zauważyć wiele zmian w stosunku do pierwotnego projektu Olmsteda. Wizja Parku Olmsteda niewiele interesowała Mosesa, który przedkładał obiekty użyteczności publicznej nad angielskie krajobrazy. Przez okres panowania Mosesa Central Park otrzymał 19 nowych placów zabaw, 12 boisk, boisko do piłki ręcznej oraz sztuczne lodowisko (Wollman Rink – ryc. 10). Moses także zebrał sporo pieniędzy wśród bogatych mieszkańców Nowego Jorku. Z pieniędzy tych zostały wybudowane nowe obiekty w Parku – pomnik Hansa Christiana Andersena oraz Alicji w Krainie Czarów (ryc. 11). Odnowił zoo znajdujące się w Central Parku i restaurację Tavern on the Green. Kiedy w roku 1960 Moses przestał być komisarzem nowojorskich parków, Central Park pomimo wysiłków podjętych przez niego rozpoczął powolne umieranie.

Lata 1960–80

1960 rok rozpoczyna okres prawie dwudziestu lat dewastacji i zaniedbania Parku. Pieczołowicie sadzone rzadkie gatunki drzew i krzewów oraz wieloletnie trawniki walczyły z koncertami letnimi organizowanymi na terenie Parku, jak również Rajdami Pokoju i marszami protestacyjnymi. Parkowe lampy zostały rozbite, postumenty przewrócone, a ławki straciły swoje drewniane siedziska. Bezdomni koczujący w Central Parku używali ich do rozpalania ognisk. Graffiti pokrywały prawie wszystkie kamienne rzeźby i drewniane pomosty przy stawach. Park wydawał się absolutnie bezbronny i wydawało się niemożliwym prawidłowe nim zarządzanie.

Lata sześćdziesiąte przyniosły jednak pewne pozytywne zmiany. W latach 1961–65 Metropolitan Opera i New York Philharmonic rozpoczęły serię letnich koncertów na Wielkim Trawniku (Great Lawn). W 1964 roku Central park został wpisany do Narodowego Rejestru Zabytków (National Historic Landmark), a zatem mógł liczyć na dofinansowania z budżetu państwowego.

W roku 1975 zniszczenia w Parku były już tak wielkie, że zawiązała się grupa ludzi pragnąca zebrać pieniądze na jego konserwację. Powstał Central Park Community Fund. Grupa ta rozpoczęła negocjacje z ówczesnym burmistrzem miasta, Edwardem Kochem i komisarzem Parku Gordonem Davisem. Pod ich przewodnictwem powstała wspomniana już organizacja Central Park Conservancy. Powstanie tej organizacji rozpoczęło nowy okres w życiu Parku.

1980 – obecnie

Rok 1980 był punktem zwrotnym. Rada Miasta i nowo powstała Organizacja rozpoczęły wspólny proces restauracji Parku. Miasto finansowało najważniejsze prace, a Central Park Conservancy zainicjowało zbieranie prywatnych funduszy dla uzupełnienia działalności miejskiej. Do prac włączono Merchant's Gate (Wrota kupieckie przy Columbus Circle), Sheep Meadow (Owczą łąkę), most przy 59 ulicy oraz Bethesda Terrace.

W roku 1981 Organizacja wydała dokument zatytułowany „Odbudowa Central Parku od 1980 roku”, który zawierał początki Planu Ogólnego restauracji Parku. Plan Ogólny zakładał trzy główne cele:

1. Odbudowanie architektonicznego dziedzictwa Parku (zarówno krajobrazowego jak i architektonicznego).
2. Zazielenienie Parku oraz zaprowadzenie permanentnej opieki nad zielenią, obejmującej ławki, stawy i ogrody.
3. Wprowadzenie programu użytkowania oraz zapewnienie bezpieczeństwa odwiedzającym Park.

Wiele projektów rekonstrukcji powstało przy współpracy Miasta i Organizacji. Na przykład Miejski Departament Parków sfinansował odbudowę Belwederu (ryc. 13), a Organizacja zapłaciła za konserwację otoczenia. W 1990 publicznymi dolarami opłacono usunięcie pozostałości z ery Mosesa (betonowe krawężniki), prywatnych pieniędzy natomiast użyto na wybudowanie The Charles A. Dana Discovery Center (ryc. 14).

W lutym 1998 roku burmistrz miasta Rudolf Giuliani podpisał umowę z Organizacją, na mocy której zobowiązał się do przekazywania stałej rocznej kwoty z budżetu miejskiego na potrzeby Parku. Cały obszar Central Parku został otoczony ochroną konserwatorską i obecnie prace są prowadzone na wielu frontach.

Cztery segmenty Central Parku

W celu skuteczniejszego administrowania powierzchnią Parku przyjęto podział administracyjny na cztery sektory, zgodne z położeniem geograficznym: South End, Great Lawn, The Reservoir i North End (ryc. 15).

South End jest fragmentem Parku najczęściej uczęszczanym, najbardziej związanym z miastem i zawierającym najwięcej elementów zaprojektowanych przez Olmsteda i Vaux. Na Planie Ogólnym „Greensward Plan” Olmsted i Vaux zaproponowali architektoniczne „Serce Parku” – promenadę zakończoną tarasem z widokiem na jezioro. Tak powstał wspomniany już poprzednio The Mall (pierwotnie Promenade) i Bethesda Terrace – architektoniczne osiowe założenie będące najstarszą projektowaną częścią Parku. Promenada biegnie od owalnego skweru nazwanego Literary Walk (nazwa pochodzi od pomników poetów i pisarzy angielskich usytuowanych tamże) szeroką aleją obramowaną wysokimi na czterdzieści stóp amerykańskimi wiązami, ulubionymi drzewami projektantów Parku.

Niezwykły urok promenady zapiera dech w piersi o każdej porze roku. Korony drzew splecione z sobą ponad głowami spacerowiczów tworzą sklepienie porównywalne z gotyckimi konstrukcjami kościołów. Ten projektowany ponad sto pięćdziesiąt lat temu fragment Parku jest najbardziej pełnym przykładem sensu zawartego w projektowaniu zieleni. Pełny obraz zamierzeń projektanta jest osiągalny za kilkadziesiąt lat, a więc właśnie teraz możemy podziwiać wspinające, rozłożyste korony drzew, zamykające zielone sklepienie ponad naszymi głowami.

Zmierając promenadą w kierunku Bethesda Terrace przechodzimy przez szeroki plac, na którym często odbywają się koncerty. Mijamy znajdującą się po prawej stronie muszlę koncertową, z tyłu której znajduje się Wisteria Pergola (ryc. 16). Ta niezwykle interesująca drewniana konstrukcja przez lata obrosła kwitnącym na fioletowo krzewem *Wisteria floribunda* lubianym przez Olmsteda i często spotykanym w Central Parku. Obecnie konary krzewów mają średnicę około dwudziestu centymetrów.

W roku 1991 Central Park Conservancy zakończyło odnawianie Promenady, podczas którego zrekonstruowano ławki, będące repliką zaprojektowanych przez Calverta Vaux (ryc. 17). Promenada jest zakończona dwupoziomowym tarasem widokowym (Bethesda Terrace), którego balustrady i elementy architektoniczne zostały zaprojektowane w neogotyckim stylu. Bazą dla dwupoziomowego tarasu był naturalny uskok terenu, zgodnie bowiem z zasadą Calverta Vaux – najpierw natura, architektura w terenach zielonych powinna być jedynie uzupełnieniem dla naturalnego ukształtowania terenu.

Na dolnym tarasie znajduje się fontanna nazwana „Anioł na wodzie” lub Bethesda Fountain. Jest jedyną

rzeźbą pozostałą z pierwotnego projektu Parku. Autorką jest Emma Stebbins (1815–1882). Rzeźba przedstawia neoklasyczną figurę kobiety ze skrzydłami, jedną ręką błogosławiącą wodę, a w drugiej trzymającą lilie, symbol czystości. Fontanna miała uświetnić otwarcie wodociągu Crotona (1842 rok), który dostarczał świeżą wodę do Nowego Jorku.

Zakończeniem osi widokowej Promenady, a raczej jej początkiem patrząc od strony miasta, jest budynek Dairy Visitor Center, obecnie pełniący funkcję ośrodka informacji turystycznej. Zbudowana między 1869 a 1871 rokiem Mleczarnia jest jednym z bardziej malowniczych budynków Central Parku. Pod koniec XVIII wieku państwowe mleczarnie w Anglii były projektowane w neogotyckim stylu i Vaux w tymże stylu utrzymał nowojorską Mleczarnię. Co oznacza ta nazwa? – w XIX wieku mieszkańcy Nowego Jorku dochodzili w Central Parku do wysokości 39 ulicy i tam odpoczywali. Po zakończonej wędrówce do nowo powstałego Central Parku zmęczone dzieci dostawały szklankę mleka właśnie w Mleczarni.

Na zachód od Promenady znajduje się 15-akrowa łąka, Sheep Meadow (Owca Łąka), pierwotnie będąca, jak mówi nazwa, miejscem wypasu owiec. Służyła ona za pastwisko od 1864 do 1934 roku, kiedy to stado przetransportowano do Prospect Park. Na noc owce zaganiano do pobliskiego budynku w stylu wiktoriańskim, czyli owczarni, którą w roku 1930 zaadaptowano na restaurację – Tavern on the Green – wspomnianą już poprzednio. Łąka jako pierwsza została poddana konserwacji. Dziś jest znana jako miejsce widokowe, z którego można oglądać manhattańskie wieżowce oraz odpoczywać w upalne dni leżąc na trawie.

Tavern on the Green w roku 1976 zmieniła właściciela, który po zainwestowaniu w renowację 10 milionów dolarów zapewnił jej obecną popularność. W nocy restauracja jest podświetlona tysiącem małych lampek. Niezwykłe położenie pośród drzew rekompensuje niedoskonałości wystroju wewnątrz. Tavern on the Green jest miejscem bardzo popularnym, zatem przyjęcia urodzinowe i bankiety rezerwuje się z dużym, często kilkumiesięcznym wyprzedzeniem.

Great Lawn

Jak już zostało powiedziane, Great Lawn powstał w miejscu zaszypanego sztucznego zbiornika, Old Croton Reservoir, zbudowanego według pierwotnego projektu Olmsteda i Vaux. W latach trzydziestych XX wieku, z intencji Roberta Mosesa powstał elegancki zielony oval z promenadą dookoła. Tam odbywają się koncerty znanych gwiazd – Eltona Johna, Diany Ross i innych.

Po wschodniej stronie Wielkiego Trawnika znajduje się budynek Metropolitan Museum of Art. Pierwotny budynek Muzeum, wybudowany z cegły w neogotyckim stylu według projektu Calverta Vaux i Jacoba Wreya Maulda⁷, wraz z upływem lat niestety zatracił swój architektoniczny kształt. Powiększające się w szybkim tempie zbiory Muzeum potrzebowały nowej powierzchni ekspozycyjnej. Poprzez lata dobudowywano kolejne skrzydła i dodawano nowe piętra, w sumie zajmując powierzchnię 13 akrów.

Na tyłach Metropolitan Muzeum znajduje się obelisk, ogólnie znany jako Cleopatra's Needle. Ten najstarszy obiekt wykonany ręką ludzką znajdujący się w Central parku nie ma z Kleopatry nic wspólnego. Został on wzniesiony dla uczczenia władcy Egiptu, Thutmose III w Heliopolis około 1500 roku przed Chrystusem, a w roku 1879 sprowadzono go do Stanów Zjednoczonych.

Od strony południowej z Wielkim Trawnikiem graniczy jezioro Turtle Pond. W upalne dni można tu oglądać żółwie o długości dochodzącej do 50 cm, wylęgające się na kamieniach. Turtle Pond jest także miejscem, gdzie zatrzymują się ptaki wędrowne. Tam też znajduje się pomnik polskiego króla Władysława Jagiełły⁸.

Podążając wzdłuż południowego brzegu jeziora dochodzimy do Belvedere Castle (ryc. 13), wieży obserwacyjnej wzniesionej przez Calverta Vaux w 1867 roku. Wieża jest zbudowana z tego samego manhattańskiego granitu, na którym została posadowiona, co sprawia niezwykle wrażenie „zrośnięcia” budynku z podłożem. W początkach XX wieku w Belvedere Castle mieściło się obserwatorium meteorologiczne. Obecnie w Belvedere Castle odbywają się zajęcia z młodzieżą. Tutaj także zbierają się mieszkańcy Nowego Jorku podglądający wędrowne ptaki.

The Reservoir

The Reservoir – nazwa obszaru Parku pomiędzy 85 a 97 ulicą pochodzi od zbiornika wody. Dzisiejsza oficjalna nazwa to The Jacqueline Kennedy Onassis Reservoir. Zbiornik pojawił się na planie Olmsteda i Vaux (1858–1862) jako sztuczny zbiornik zasilający miejskie wodociągi Nowego Jorku w razie awarii. Na przestrzeni stu pięćdziesięciu lat wybudowano nowe ujęcie wody dla Nowego Jorku i zbiornik obecnie pełni funkcję zasilania awaryjnego północnych obiektów Central Parku.

Zbiornik o powierzchni 106 akrów wodnej przestrzeni i 40 stóp głębokości zawiera miliard galonów wody. Znajduje się pod zarządem nowojorskiego Departamentu Ochrony Środowiska. Dookoła zbiornika biegnie ścieżka dla biegaczy. Długa na 1,5 mili, jest codziennie pokonywana przez tysiące nowojorczyków. Spacerując ścieżką dookoła zbiornika możemy podziwiać panoramę nowojorskich wieżowców. W 2003 roku Organizacja Central Park Conservancy zainstalowała nowy płot biegnący dookoła zbiornika będący repliką historycznego płotu zamontowanego pomiędzy 1864 a 1926 rokiem. Obok Zbiornika znajdują się korty tenisowe. Usytuowane w miejscu wyznaczonym przez Olmsteda, w ciągu minionego wieku były wielokrotnie odnawiane i modernizowane. Należą do najlepiej zorganizowanych w Nowym Jorku.

North End

Jest to ostatni na północ kwartał Central Parku znajdujący się już w Harlemie. Ta część Parku jest malownicza i surowa bardziej niż pozostałe kwartały Parku. Kiedy Olmsted robił przedprojektową inwentaryzację, zdecydował że część północna Parku pozostanie najmniej

zagospodarowana. Z jednej strony chodziło o zachowanie naturalnego ukształtowania środowiska, nie bez znaczenia były też względy finansowe. Ze względu na konfigurację terenu plantowanie i zmiana poziomów była bardzo kosztowna. Dziś północna część Parku jest równie często uczęszczana jak południowa.

Wchodząc do północnej części Parku od strony zachodniej (Boys Gate na wysokości setnej ulicy) spotykamy niezwykle malownicze niewielkie jezioro – The Pool (sadzawka, ryc. 13). Wygląda bardzo naturalnie, jednak w całości jest ono dziełem Olmsteda, Vaux i budowniczych Parku. The Pool zostało utworzone ze strumienia wypływającego z zachodniej części Manhattanu. Strumień ów z czasem zanikł (został on zabudowany przez budynki znajdujące się na Zachodniej stronie) i obecnie The Pool jest zasilane wodą ze zbiornika The Reservoir. Woda natomiast wypływa z jeziora, tworząc strumyk (projektowany) prowadzący doliną do Harlem Meer, jeziora znajdującego się na północno-wschodniej granicy Parku. Równoległe do niego biegnie pieszka ścieżka spacerowa, należąca do najbardziej niezwykłych w Parku. Mijając Rustic Bridge, przechodzimy pod Glen Span Arch (kamienny most, po którym przebiega droga asfaltowa West Drive) po drodze mijając wodospad i dochodzimy do Huddlestone Arch⁹ (ryc. 14).

Strumień natrafia na sztuczne lodowisko (Lasker Rink and Pool) i wpływa do Harlem Meer – jest to 11-akrowe jezioro zamykające północno-wschodnią część Central Parku. Rosną tutaj dęby, cyprysy, grusze i ginkgo biloba. Łabędzie mają swoje siedliska przy Duck Island, można także zobaczyć kormorany polujące wzdłuż linii brzegowej.

Na brzegu jeziora znajduje się sztuczna plaża. Można na niej spotkać wędkarzy uprawiających sport – catch and release – polega to na łapaniu ryb dla samej przyjemności łapania. Po złapaniu ryba jest natychmiast wypuszczana do wody.

W North End znajduje się też najmłodszy obiekt wybudowany w Parku. Jest to oddany do użytku w 1993 roku The Charles A. Dana Discovery Center (ryc. 9) położony na północnym brzegu Harlem Meer. Służy on jako centrum informacji turystycznej dla północnej części Parku. Na wysokości 110 ulicy znajduje się pomnik Duke Ellingtona. W Harlemie w 1927 roku otwarto klub jazzowy Cotton Club, gdzie Ellington rozpoczął swoją karierę.

Conservatory Garden

Po wschodniej stronie, na wysokości 105 ulicy znajduje się Conservatory Garden. Jest on częścią Central Parku. Ten jedyny „tradycyjny” w formie (jak podają przewodniki) ogród w Central Parku zajmuje sześć akrów. Nazwa pochodzi od oranżerii zbudowanej w tym miejscu w roku 1898. Służyła ona jako zaplecze dla hodowli roślin wysadzanych później w Central Parku.

W roku 1934, kiedy utrzymanie budynku okazało się zbyt kosztowne, szklarnię zburzono, a na jej miejscu zaprowadzono ogród, który został udostępniony publiczności w 1937 roku. Wejście do ogrodu znajduje się przy Piątej Alei. Wchodzimy do ogrodu przez bramę z kute-

Ryc. 14. Charles A. Dana Discovery Center
Fig. 14. Charles A. Dana Discovery Center

Ryc. 20. Wisteria floribunda
Fig. 20. Wisteria floribunda

Ryc. 15. Vanderbilt Gate
Fig. 15. Vanderbilt Gate

Ryc. 16. Trzy tańczące dziewczyny
Fig. 16. Three Dancing Maidens

Ryc. 21. Maclura pomifera
Fig. 21. Maclura pomifera

Ryc. 17. Ławki projektu Olmsteda
Fig. 17. Benches designed by Olmsted

Ryc. 18. Owoce ginkgo biloba
Fig. 18. Fruit of ginkgo biloba

Ryc. 23. The Gates
Fig. 23. The Gates

Ryc. 19. Huddleston Arch
Fig. 19. Huddleston Arch

Ryc. 22. Imagine Fot
Fig. 22. Imagine Fot

go żelaza¹⁰ (Vanderbilt Gate, ryc. 15). Prowadzi nas ona w środkową część ogrodu, zaprojektowaną w stylu włoskim. Krótko przyszyty trawnik, ograniczony z czterech stron żywopłotem, zakończony stalową półkolistą pergolą. Na osi pergoli i wejścia głównego znajduje się fontanna.

Ogród składa się z trzech oddzielnych sekcji, z których każda reprezentuje inny styl kompozycji ogrodowej. Ogród Północny został zaprojektowany zgodnie z zasadami obowiązującymi w projektowaniu francuskich ogrodów. W środku znajduje się fontanna przedstawiająca trzy tańczące dziewczyny (ryc. 16). Dzieło niemieckiego rzeźbiarza Waltera Schotta nazywane jest też fontanną rodziny Untermeyer, oni bowiem sprezentowali rzeźbę miastu w roku 1947. Fontanna jest otoczona usytuowanymi na niewielkim spadku rabatami, wypełnionymi kwitnącymi, jednorocznymi kwiatami, nasadzonymi zgodnie z porą roku. A zatem na wiosnę są to tulipany w różnych kolorach, a jesienią koreańskie chryzantemy.

Południowy ogród jest ogrodem angielskim. W nim fontanna z rzeźbą z brązu (ryc. 17) przedstawiająca dwoje dzieci – postacie z książki „Tajemniczy ogród”. Została zainstalowana przez Bessie Potter Vonnoh w roku 1936. To najbardziej malowniczy fragment ogrodu.

Zaprojektowany i zrealizowany siedemdziesiąt lat temu Conservatory Garden jest przykładem wykorzystania historycznych wzorów w projektowaniu parków miejskich i zieleni rekreacyjnej. Nie należał on co prawda do pierwotnego projektu Olmsteda, jednak jego obecność znakomicie uzupełnia „angielskie krajobrazy” Central Parku. Bardzo dobrze utrzymany, niezależnie od pory roku jest ulubionym miejscem nowo poślubionych par, fotografujących się na tle kwitnących drzew wiśni lub eleganckich fontann.

Drzewa i krzewy w Central parku

Central Park jest znany z obfitości i różnorodności rosnących w nim drzew. Ostatnia inwentaryzacja wykazała istnienie w Central Parku około 25 000 drzew o średnicy większej niż 15 centymetrów. Mniejszych drzew nie liczone. Należą one do 148 gatunków. Wiele z nich zostało przez Organizację oznakowanych za pomocą tabliczek, co pozwala naukowcom i zwiedzającym rozpoznawać poszczególne gatunki.

Olmsted był zwolennikiem egzotycznych drzew i gatunków nie występujących w Ameryce Północnej, prawie połowa zasadzonych przez niego roślin została więc sprowadzona z zagranicy. Wiele z nich nie przeżyło. Dziś już wiemy, że drzewa w parkach miejskich powinny być sadzone w oparciu o rodzime gatunki, z niewielkim tylko procentem drzew egzotycznych.

Zgodnie z inwentaryzacją w Central Parku znajduje się wiele rzadko spotykanych odmian drzew, jak drzewo kawowe (Kentucky coffee tree – *gymnocladus dioicus*), cedr atlantycki (*cedrus atlantica*), sekwoja (*metasequoia glyptostroboides*) czy magnolia (*magnolia acuminata*), a także miłorząb japoński (*ginkgo biloba*). Ten ostatni to pochodzące z Chin drzewo znane z niezwyklej odporności na szkodniki i choroby. Zamieszkuje ono naszą planetę od 270 milionów lat. Cieszy się dużą popularnością wśród Azja-

tów zbierających jesienią owoce charakteryzujące się ostrym zapachem i (podobno) niezwyklej właściwościami leczniczymi (ryc. 18).

Do najbardziej popularnych drzew Central Parku należą amerykańskie odmiany wiązu (*ulmus americana*), dąb różowy (pink oak) oraz czarna wiśnia (*prunus serotina*, ryc. 19). W parku można spotkać także *prunus serrulata*, inną odmianę wiśni sprowadzoną z Japonii. Promenada, czyli serce Central Parku, została obsadzona przez Olmsteda właśnie wiązem amerykańskim, o czym już wspomniano poprzednio. Drzewa te, znakomicie znoszące nowojorski klimat, z biegiem lat utworzyły niezwyklej koronę ponad głowami spacerujących przechodniów (ryc. 4).

Do często spotykanych drzew należą: kasztanowiec zwyczajny (*aesculus hippocastanum*) – horse chestnut, platan klonolisty (*platanus acerifolia*) – London plane, robinia (*robinia pseudoacacia*) – black locust, sekwoja pospolita (*sequoia sempervirens*) – czyli inaczej California redwood, a także tulipanowiec amerykański (*liriodendron tulipifera*) – Tulip-tree i sandałowiec biały (*santalum album*) – white sandalwood.

Ulubionym krzewem Olmsteda pojawiającym się na pergolach w Central Parku była glicynia japońska (*wisteria floribunda*, *wisteria japonese*). Niezwykle dekoracyjne kwiaty wisterii przypominające kiście winogron ozdabiają pergole Central Parku w kilku miejscach – przejścia przy Strawberry Field, pergole na Bethesda Terrace i w Conservatory Garden (ryc. 20).

Jedną z ciekawostek dendrologicznych Parku jest drzewo o nazwie Osage Orange (*maclura pomifera*), czyli żółtnica pomarańczowa, nazywane też pomarańczą Osagów. Nazwa pochodzi od indiańskiego plemienia Osagów. Drzewo rosło pierwotnie na obszarach południowej Oklahomy i północnego Teksasu (w rejonie Red River) i było sadzone jako żywopłot zabezpieczający farmy. Owoce, przypominające pomarańcze zielono-żółte kule o średnicy do 15 centymetrów, pojawiają się na drzewie już po opadnięciu liści (czyli w okresie nazywanym „Indian summer” – na początku października). W urodzajnych latach gałęzie wprost uginają się od nadmiaru owoców, które wydzielają biały sok (ryc. 21). Nie wszystkie drzewa mają owoce – tylko żeńska odmiana. Owoce te są niejadalne.

Należy także wspomnieć o drzewach zielonych także w zimie (*evergreens*). Docenione przez Olmsteda i Vaux, nasadzone były w Central Parku począwszy od pierwszego założenia (droga od 72 do 102 ulicy, czyli tzw. Winter Drive, gdzie projektanci sadzili odmiany sosny białej i sosny himalajskiej). Sosny, świerki i jodły, sadzone również później w różnych odmianach, nadawały niezwyklej charakteru spacerom zimowym. W roku 1971 zostało ufundowane przez Artura Rossa, nowojorskiego filantropa, The Ross Pinetum – prawdziwy miniaturowy sosnowy las. Na czterech akrach zachodniej części The Reservoir nasadzono ponad 425 odmian reprezentujących 27 gatunków sosen.

Jedynym ogrodem w formalnym tego słowa znaczeniu, w którym nasadzone są kwiaty sezonowe, jest Conservatory Garden. Na pozostałych obszarach Central Parku zieleń jest uzupełniana wyłącznie drzewami i krzewami wielosezonowymi.

Dzień dzisiejszy w Central Parku

Podobnie jak sto lat temu, tak i dziś dla nowojorkowców Central Park jest ich prywatnym podwórkiem, szczególnie ulubionym miejscem spotkań mieszkańców miasta. Mieszkańcy sąsiednich ulic wyprowadzają tutaj psy i biegają przed pracą. Matki przyprowadzają tutaj dzieci na liczne place zabaw. Starsi i młodzież jeżdżą na rowerach, wrotkach, konno. W niedzielę można spotkać turystów z całego świata (szczególnie licznie w pobliżu Metropolitan Museum), a także przybyszów z innych miast Ameryki czy dzielnic Nowego Jorku. W Belvedere Castle znajduje się pracownia przyrodnicza dla młodzieży oraz kółko miłośników ptaków („podglądacze ptaków” – birds watchers), o czym już poprzednio wspomiano.

W pobliżu Boathouse można wypożyczyć łódkę wiosłową, a także pobawić się zdalnie sterowanymi modelami puszczanymi na Conservatory Water. Tam też znajduje się wypożyczalnia rowerów. Na lodowisku (Wollman Rink) można wypożyczyć łyżwy oraz wykupić lekcje jazdy na lodzie. Konie pod wierzch znajdują się na wysokości 90 ulicy, w Claremont Stables. W Dana Discovery Center (110 ulica) można wypożyczyć wędkę (catch-and-release). Na terenie Parku znajdują się restauracje, kawiarnie oraz niezliczona ilość punktów gastronomicznych. To wszystko w ramach normalnej działalności parkowej. Dla dzieci przewidziano około dwudziestu placów zabaw, karuzelę i ZOO.

Sławni ludzie mieszkający w pobliżu Central Parku mają w nim swoje ulubione miejsca spacerowe. John Lennon i Yoko Ono mieszkając w Dakota Building po Zachodniej stronie na wysokości 72 ulicy upodobałi sobie teren naprzeciw domu. Tam odpoczywali, gawędzili z wielbicielami i rozdawali autografy. Nazywali to miejsce Strawberry Hills. Po tragicznej śmierci Johna Lennona władze miasta zdecydowały o nadaniu oficjalnej nazwy Strawberry Fields temu zakątkowi Parku, a wdowa po Johnie Lennonie, Yoko Ono wyasygnowała z własnych pieniędzy kwotę miliona dolarów na zagospodarowanie tego miejsca¹¹ (ryc. 22). Po drugiej stronie Parku, przy Piątej Alei mieszkała Jacqueline Kennedy-Onassis. Ją również widywano w Central Parku. Po śmierci Jacqueline jej imieniem nazwano zbiornik wodny Reservoir, znajdujący się w okolicy 90 ulicy. Jeden z placów zabaw nosi imię Diany Ross, Diana była bowiem jego fundatorką.

Central Park jest miejscem prawdziwie demokratycznym. Niezależnie od wysokich cen mieszkań położonych najbliżej Central Parku (za małą wynajmowaną kawalerkę trzeba zapłacić od 3000 dolarów), w Parku wszyscy mają równe prawa. Przybysze z innych dzielnic biorą udział w imprezach organizowanych przez Park na równi z mieszkańcami z sąsiadujących z Parkiem domów. W nocy Park bywa miejscem noclegu nowojorskich bezdomnych, a pomimo patroli policyjnych jeżdżących po parkowych alejkach zanotowano w historii Parku kilkanaście morderstw popełnionych na kobietach samotnie uprawiających jogging w godzinach porannych. Central Park jest niebezpieczny w nocy i nie zmienia tego faktu nawet umieszczenie w samym jego centrum posterunku policyjnego.

W Parku organizowane są także rozliczne imprezy artystyczne, sportowe, a także polityczne. Great Lawn był terenem, na którym Jan Paweł II odprawiał mszę świętą podczas wizyty w Nowym Jorku. Central Park jest niezwykle miejscem i inspiruje artystów do organizowania w nim okresowych wystaw i happeningów. Jedną z godnych przypomnienia była wystawa zorganizowana w okresie od 12 do 27 lutego 2005 roku. Miała ona tytuł „The Gate” („Wrota”). Otóż małżeństwo artystów, Christo i Jeanne Claude korzystając z martwego, zimowego sezonu urządziło w Central parku wystawę. A mianowicie na ścieżkach spacerowych między 50 i 60 ulicą umieścili metalowe ramy, imitujące ogromne drzwi. Na ramach tych zawiesili równo przycięte pomarańczowe płachty (ryc. 23). Poruszające się w podmuchach wiatru pomarańczowe płachty sprawiały na spacerujących pomiędzy nimi wrażenie otwierających się drzwi. Ten pomarańczowy akcent, widoczny z daleka i wybijający się z bieli śniegu, stanowił dużą atrakcję dla spacerowiczów oglądających Park w zimowej scenerii. Wystawa kosztowała małżeństwo artystów sporo wysiłku i pieniędzy. Kilka lat zajęło im zdobycie niezbędnych pozwoleń, a koszty ekspozycji pokryli z własnej kieszeni¹².

Fotografie zamieszczone w tekście pochodzą z następujących źródeł: ryc. 2, 4, 5 – *The bridges of Central Park*, Jennifer C. Spiegler and Paul M. Gaykowski; ryc. 15 – *Complete illustrated map and guidebook to Central Park*, Raymond Carroll; pozostałe fotografie autorstwa Małgorzaty Wilczkiewicz.

Bibliografia

- [1] Richard J. Berenson, Raymond Carroll, *Complete and illustrated map and guidebook to Central Park*, Barnes & Noble 2003.
- [2] Edward J. Levine, *Central Park*, Arkadia Publishing 2006.
- [3] Jennifer C. Spiegler, Paul M. Gaykowski, *The Bridges of Central Park*.
- [4] Morrison H. Heckscher, *Creating Central Park*, The Metropolitan Museum of Art 2008.
- [5] <http://www.centralparknyc.org>
- [6] <http://www.centralparkconservancy.org>
- [7] <http://www.nyc.gov/parks>

- ¹ Organizacja Central Park Conservancy powstała w roku 1975 z inicjatywy burmistrza miasta, Edwarda Kocha. Jest organizacją prywatną (non-profit) niezwiązaną z władzami miasta. Zajmuje się ona zbieraniem funduszy, które są przeznaczane na prace konserwatorskie prowadzone w Central Parku. Podają za: <http://www.centralparkconservancy.org>.
- ² Wraz z Calverem Vaux Olmsted projektował także Prospect Park, rezerwat Niagary w Niagara Falls (1887) oraz system parków w Buffalo. F.L. Olmsted zmarł w 1903 roku. Założona przez niego firma projektowania architektury krajobrazu prowadzona przez jego synów działała nieprzerwanie do roku 1980. Jego dom i biuro zostało zakupione przez National Park Service i otwarte dla publiczności jako Muzeum.
- ³ Konkurs został rozstrzygnięty 31 marca 1858 roku. Wygrał projekt zatytułowany The Greensward Plan of Central Park (Zielona murawa plan Central Parku) autorstwa F.L. Olmsteda i C. Vaux [przyp. autorki].
- ⁴ Co daje po przeliczeniu wartość 14 158 m³ (1 m³ = 35,1 ft³).
- ⁵ Na terenie Central Parku wybudowano trzydzieści trzy mosty różniące się między sobą wielkością i materiałem, z którego zostały wybudowane. Wszystkie znajdowały się w pierwotnym projekcie Olmsteda i Vaux. Patrz: *The bridges of Central Park*, Jennifer C. Spiegler, Paul M. Gaykowski, Arcadia Publ. 2006.
- ⁶ Robert Moses (1891-1981) jest nazywany ojcem amerykańskiej urbanistyki. Twórca Jones Beach na Long Island (jest to kompleks wypoczynkowy obejmujący zarówno plażę przy Long Island, jak i budowę autostrad dojazdowych wraz z parkingami) był z wykształcenia prawnikiem. Autor zagospodarowania nadbrzeży Niagara Falls oraz renowacji Central Parku i Prospect Parku. Krytykowany za autokratyczny system zarządzania oraz brak architektonicznego wykształcenia osiągnął jednak swoje cele pozostawiając wiele wspaniałych realizacji [przyp. autorki].
- ⁷ Jest to nazwisko trzeciego architekta projektującego Central Park. Jacob W. Mould oprócz budynku Metropolitan Museum projektował detale Bethesda Terrace. Wg *Creating Central Park*, Morrison H. Heckscher, s. 49 – cyt.: „W 1858 roku Jacob Wrey Mould, architekt z londyńską praktyką został przyjęty do biura Olmsted-Vaux, gdzie pozostał do roku 1870.” [tłum. autorki].
- ⁸ Posąg króla Władysława Jagiełły został wykonany z brązu z przeznaczeniem na Wystawę Światową, która odbywała się w Nowym Jorku w 1939 roku. Twórcą był polski rzeźbiarz Stanisław Kazimierz Ostrowski (1879-1947). W tymże 1939 roku Niemcy zaatakowali Polskę i rzeźba do Polski powrócić nie mogła. W roku 1945 za zgodą rządu polskiego posąg został umieszczony w Central Parku jako symbol dumy i odwagi Polaków. Przedstawia on króla Władysława Jagiełłę przystępującego do boju z Krzyżakami (bitwa pod Grunwaldem, 1410) [przyp. autorki].
- ⁹ The Huddleston Arch zbudowany jest w całości z głazów granitowych manhattańskich, nieobranych, ważących po 100 ton każdy, które są układane jeden na drugim na zasadzie dopasowania kształtu, bez zaprawy używanej do łączenia elementów. Zostały one postawione około roku 1866 i do dziś wytrzymują wstrząsy powodowane przez samochody przejeżdżające przez East Drive. Ciekawostką jest fakt, że budowla nie wymaga renowacji mimo upływu lat. Przyp.: *The bridges of Central Park* op.cit., s. 127.
- ¹⁰ Brama owa, znakomity przykład ślusarskiego rzemiosła, została wykonana we Francji według projektu amerykańskiego architekta George’a B. Posta na zamówienie rodziny Vanderbiltów. Zainstalowana w roku 1927, początkowo służyła jako wejście główne na posesję Vanderbiltów mieszczącą się przy Piątej Alei. Podczas przeróbki rezydencji Vanderbiltów została ona zdemontowana i подарowana przez rodzinę miastu.
- ¹¹ Strawberry Fields (Pola Truskawkowe) zostały zaprojektowane przez architekta krajobrazu Bruce’a Kelly’ego (1948-1993), głównego projektanta Central Park Conservancy. Nazwa została nadana uchwałą Rady Miasta Nowy Jork z 26 marca 1981 roku, aby uczcić Johna Lennona. Białoczarna mozaika położona na wejściu od wschodniej strony jest repliką posadzki z Pompei. Została ona wykonana przez neapolitańskich rzemieślników jako prezent od Neapolu. W środku znajduje się jedno słowo „Imagine” – tytuł piosenki Lennona. W tym miejscu wielbiciele Lennona i miłośnicy pokoju składają kwiaty. [przyp. autorki].
- ¹² Edward J. Levine, *Central Park*, Arkadia Publishing, s. 125 – cyt.: „W lutym 2005 roku, po 26 latach zmagania artysty Christo i Jeanne-Claude zakończyli swoje dzieło: udało im się ubrać Central Park w pomarańczowy kostium. Ponad 7 500 szesnastopopowych drzwi zostało zamontowanych wzdłuż 23 mil parkowych ścieżek. »Wrota« kosztowały 20 milionów dolarów i oglądało je ponad milion zwiedzających. Nowojorczyki zobaczyli Central Park w nowej szacie ukazującej piękno Central Parku także i w zimie.” [tłum. autorki].

Streszczenie

Central Park jest jednym z bardziej znanych oraz na pewno najczęściej odwiedzanych miejskim parkiem świata. Prostokąt o bokach 4000 × 800 metrów zajmuje powierzchnię 3,41 km². Granicami Parku są ulice o nazwach: Central Park North, Central Park West, Central Park South i Fifth Avenue. Liczący obecnie ponad 150 lat zabytek Nowego Jorku jest jednym z pierwszych publicznych parków świata.

Naturalną bazą dla powstania Parku jest interesująca konfiguracja terenu charakterystyczna dla całej wyspy Manhattan. Granitowa skała o niezwykłej twardości – tak można krótko scharakteryzować teren, na którym powstał Central Park. Central Park wygląda niezwykle naturalnie i trudno wprost uwierzyć, że został on w całości zaprojektowany przez człowieka, a właściwie zespół projektantów – wizjonerów, twórców amerykańskiej szkoły ar-

Abstract

Central Park is one of the best known, and certainly the most often visited, city parks in the world. A rectangle measuring 4,000 × 800 metres covers the area of 3.41 km². The streets: Central Park North, Central Park West, Central Park South and the Fifth Avenue indicate the Park boundaries. This over 150-year-old historic landmark of New York was one of the first public parks in the world.

The interesting lie of the land, characteristic for the whole island of Manhattan, provided a natural base for creating the Park. Granite rock of unusual hardness – this could in brief characterise the area in which Central Park was created. Central Park looks very natural and it seems almost unbelievable that it was entirely designed by a man, or actually by a team of designers – visionaries, founders of the American School of landscape archi-

chitektury krajobrazu, wśród których najbardziej znanym był Frederick Law Olmsted.

Usytuowany pomiędzy 59 i 110 ulicą nowojorski Central Park jest niewątpliwie najbardziej znanym obiektem zaprojektowanym przez Olmsteda. Posiada on wiele elementów charakterystycznych dla obiektów przez niego zaprojektowanych – szerokie otwarte przestrzenie dla publiczności, malownicze widoki i wijące się ścieżki spacerowe.

Zgodnie z projektem Olmsteda nawieziono 500 000 stóp sześciennych humusu zebranego z pól New Jersey. Ziemia została przekopywana ręcznie i przy użyciu nowoczesnych maszyn. Zasadzono 4 miliony drzew, krzewów i roślin reprezentujących 1400 gatunków botanicznych. Został zaprojektowany wewnętrzny niezależny system komunikacji – osobno dla pieszych, powozów oraz koni. Liczne mostki zapobiegały kolizjom. Powstawały pierwsze budowle – The Dairy (Mleczarnia) oraz tak zwane „Serce Parku” – dwupoziomowy plac z fontanną zwany Bethesda Terrace i Promenada, czyli The Mall.

Central Park jest miejscem prawdziwie demokratycznym. Niezależnie od wysokich cen mieszkań położonych najbliżej Central Parku, w Parku wszyscy mają równe prawa. Przybysze z innych dzielnic biorą udział w imprezach organizowanych przez Park na równi z mieszkańcami z sąsiadujących z Parkiem domów. Podobnie jak sto lat temu, tak i dziś dla nowojorczyków Central Park jest ich prywatnym podwórkiem, szczególnie ulubionym miejscem spotkań mieszkańców miasta. Matki przyprowadzają tutaj dzieci na liczne place zabaw. Starsi i młodzież jeżdżą na rowerach, wrotkach, konno. W niedzielę można spotkać turystów z całego świata (szczególnie licznie w pobliżu Metropolitan Museum), a także przybyszów z innych miast Ameryki czy dzielnic Nowego Jorku.

ture, among whom the most famous was Frederick Law Olmsted.

Located between the 59th and the 110th Streets, the Central Park in New York is undoubtedly the best known object designed by Olmsted. It possesses numerous features so characteristic for objects he designed – wide open spaces for the public, picturesque views and winding paths.

According to Olmsted's project, 500,000 cubic feet of humus collected from New Jersey fields was brought to the Park. The soil was dug over by hand and with the use of modern machinery. 4 million trees, shrubs and plants representing 1400 botanical species were planted. An independent internal traffic network was designed – separately for pedestrians, carriages and horses. Numerous bridges helped to avoid collisions. The first buildings were erected – The Dairy and the so called “Heart of the Park” – a split-level square with a fountain called Bethesda Terrace, and the Promenade or The Mall.

Central Park is a really democratic place. Regardless of the exorbitant prices of apartments located in the vicinity of Central Park, everybody is equal in the Park. Guests arriving from other residential districts participate in the events organised by the Park as well as the inhabitants of the apartment houses adjoining the Park. Just like one hundred years ago, today the Central Park seems a private backyard for all New Yorkers, a favourite meeting place of the city dwellers. Mothers bring their children to the numerous playgrounds here; adults and the young cycle, roller-skate or ride horses. On Sundays tourists from all over the world can be encountered here (in particularly large numbers in the vicinity of the Metropolitan Museum) as well as arrivals from other towns and cities in America, or other residential quarters of New York.